

**Tampereen alueen
ihmistieteiden eettinen
toimikunta**

**Heikki Eilo
Toimikunnan sihteeri
p. 040 1901389
heikki.eilo@uta.fi**

Saatekirje ja perustelut eettisen ennakoarvioinnin hakemiselle

Väitöskirja: Monikulttuurinen sosiaali- ja terveydenhuollon työyhteisö kulttuurienvälisen oppimisen ympäristönä

Tämän etnografiatutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa siitä, kuinka kulttuurienvälisen osaamisen kehittymistä voidaan tukea sosiaali- ja terveydenhuollon työyhteisöissä. Tavoitteena on tutkia erityisesti sitä, minkälainen (koko työyhteisöä koskeva) perehdytys auttaa kehittämään alan työympäristöjä kulttuurienvälisen oppimisen tiloina.

Tämä väitöskirjatutkimus liittyy Tampereen yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston yhteistyössä toteuttamaan Suomen Akatemian rahoittamaan hankkeeseen *Kulttuurien välisen työn valmiuksien kehittäminen sosiaali- ja terveydenhuollon työssä (MULTI-TRAIN)*¹. Hanketta johtaa Tampereen yliopiston kasvatustieteen professori Pirkko Pitkänen, joka on myös tämän väitöskirjan ohjaaja. Tutkijalle on hankkeen puolesta osarahotus.

Väitöskirjatutkimuksesta vastaava henkilö:

Tohtoriopiskelija Kaisa Niiranen
Kasvatustieteiden yksikkö
33014 TAMPEREEN YLIOPISTO
puh. 050 318 6990
sähköposti: kaisa.niiranen@uta.fi

Haen väitöskirjatutkimukselleni eettistä ennakoarviointia Tampereen alueen ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta seuraavin perusteluin:

Monikulttuurisessa sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työyhteisössä tehtävään etnografiseen tutkimukseen liittyy eettisiä kysymyksiä, joiden vuoksi tutkija haluaa varmistaa, että tutkimus toteutetaan eettisten periaatteiden mukaisesti. Lisäksi tutkimustuloksia suunnitellaan julkaistavaksi kansainvälisissä tieteellisissä julkaisuissa, jotka edellyttävät eettistä ennakoarviointia.

oppimisympäristöinä ja kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen oppimisprosessien aikaansaamia muutoksia lähtötilanteeseen verrattuna.

1.5 Eettiset kysymykset

Tutkimuksessa pyritään varmistamaan kaikin keinoin tutkittavien turvallisuus ja anonymiteetti. Kaikki kerätty aineisto käsitellään luottamuksellisesti tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeistusten mukaisesti. Henkilötiedot poistetaan aineiston käsittelyvaiheessa ja aineisto kirjoitetaan sellaiseen muotoon ettei yksittäisiä informantteja voi tunnistaa. Tutkimusjulkaisu saattaa sisältää esimerkkilotteita aineistosta, jolloin niistä poistetaan kaikki tunnistettavat tiedot.

Työyhteisöä, asukkaita ja heidän omalaisyensa informoidaan tutkimuksen eettisistä periaatteista ja heidän kanssaan keskustellaan säännöllisesti tutkimuksen kulusta ja tavoitteista. Haastatteluissa käytetään tulkkeja tarpeen mukaan, ja kaikki kirjallinen materiaali käännetään tarvittaessa eri kielelle tai selkosuomelle. Haastateltavat antavat kirjallisen suostumuksensa jolla he osoittavat ymmärtävänsä haastattelun tarkoituksen ja tavoitteet sekä sen kuinka heidän anonymiteettiaan suojataan. Haastateltavilla on oikeus täydentää vastauksiaan jälkeensä ottamalla yhteyttä tutkijaan sovittun ajan puitteissa. Haastatteluihin osallistuminen on vapaaehtoista.

Tutkimukseen liittyvät muistilpanot, haastattelunauhat ja muu aineisto säilytetään turvallisessa paikassa ja vain tutkijalla itsellään on pääsy niihin. Mikäli aineistoa käsittelee joku muu kuin tutkija itse (tutkimusryhmän jäsen, tutkimusavustaja), kyseinen henkilö sitoutuu noudattamaan samoja eettisiä periaatteita ja huolellisuutta aineiston käsittelyssä. Tutkimuksen päätyttyä aineisto arkistoidaan tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaisesti mahdollista jatkotutkimusta varten viideksi vuodeksi.

Tutkimuksen tulokset julkistetaan tutkijan monografiaväitöskirjassa sekä erillisinä artikkeleina tieteellisissä julkaisuissa. Tutkimusorganisaatiota informoidaan tuloksista ja tutkimukseen osallistuneilla on oikeus saada valmis tutkimus luettavakseen.

1.6 Tutkimuksen alustava aikataulu

Aikataulu tarkentuu tutkimusorganisaation kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen, ja tutkijan puolelta siinä pystytään joustamaan tarpeen mukaan. Alle on hahmoteltu alustava aikataulusuunnitelma:

Talvi 2014: Tutkimuksen taustatyötä, orientaatiokeskustelu työyhteisön kanssa, havainnointi- ja haastattelukohteiden sopiminen.

Kevät 2014: Ensimmäinen havainnointijakso työyhteisössä ja ensimmäiset haastattelut.

Kesä 2014: Haastatteluaineiston alustava analyysi, jonka perusteella jatkoa suunnataan.

Syysy 2014: Toinen orientaatiokeskustelu työyhteisön kanssa. Havainnointi jatkuu. Toinen haastattelukierros. Tarpeen mukaan tutkimuksen toiminnallisen osuuden lisääminen perehdyttämällä työyhteisön jäseniä kriittisten tapahtumien tekniikan (CIT) käyttöön.

2 Tutkimusuunnitelman tiivistelmä

Väitöskirjatutkimus

Monikulttuurinen sosiaali- ja terveydenhuollon työyhteisö kulttuurienvälisen oppimisen ympäristönä

Kaisa Niiranen (FM), Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden yksikkö, Kasvatus ja yhteiskunta – tohtoriorjelmä

Ohjaaja: Professori Pirkko Pitkänen, kasvatustieteiden yksikkö, Tampereen yliopisto

2.1 Tutkimuksen tausta

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työyhteisöt Suomessa ovat nykyään entistä monikulttuurisempia, monimuotoisempia ja monikielisempiä. Tämä koskee sekä työyhteisön sisäistä vuorovaikutusta että asiakaskontakteja. Alalla on kasvava työvoiman tarve, minkä vuoksi maahanmuuttajia pyritään kouluttamaan alalle ja henkilöstöä rekrytoidaan suoraan ulkomailta. Tämä edellyttää kulttuurienvälisen osaamisen kehittämistä organisaation kaskilla tasoilla.

Kulttuurienvälinen kompetenssi eli osaaminen ei synny automaattisesti maahanmuuton seurauksena tai koetuista vuorovaikutustilanteista, vaan se on ennen kaikkea tiedollisen, taidollisen ja tahtotilaaan liittyvän oppimisen lopputulos ja jatkuvasti etenevä oppimisprosessi. Koko työyhteisön kulttuurienvälisen osaamisen kehittäminen on ensisijaisen tärkeää toimivan vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi ja työskentelyn sekä työturvallisuuden kehittämiseksi.

Tämä väitöskirjatutkimus liittyy Tampereen yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston yhteistyössä toteuttamaan Suomen Akatemian hankkeeseen *Kulttuurien välisen työn valmiuksien kehittäminen sosiaali- ja terveydenhuollon työyhteisöissä (MULTI-TRAIN)*. Hanketta johtaa Tampereen yliopiston kasvatustieteen professori Pirkko Pitkänen, joka on myös tämän väitöskirjan ohjaaja.

2.2 Tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, minkälaiset oppimisprosessit edistävät kulttuurienvälisen osaamisen tunnistamista, kehittämistä ja hyödyntämistä työyhteisössä. Vuorovaikutukselliset vaikeudet monikulttuuristuvalla sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla voivat paitsi vaarantaa potilasturvallisuuden, myös heikentää jo nyt työvoimapulan vaivaaman alan houkuttelevuutta. Ongelmakohtien syntymekanismien tunnistaminen, onnistuneiden oppimisprosessien identifioiminen sekä käytettävissä olevien kulttuurienvälisen resurssien tunnistaminen ja hyödyntäminen on siksi tärkeää.

Kyseessä on laadullinen teoriaohjaava etnografinen tutkimus. Tutkimus aloitetaan osallistuvalla havainnoinnilla. Tutkija kerää tietoa tutkimuskohteesta tarkastelemalla paitsi tutkittavien toimintaa, myös tiloja joissa he toimivat ja muita toimintaan liittyviä seikkoja. Tutkijan osallistumisessa työyhteisön toimintaan huomioidaan potilasturvallisuuden vaatimukset.

Seuraavassa vaiheessa kerätään tarkentavaa aineistoa haastattelemalla mahdollisimman laajasti työyhteisön edustajia sekä perehtymällä työyhteisön toimintaan ja siihen vaikuttaviin asiakirjoihin. Tavoitteena on osallistava lähestymistapa, jossa työyhteisön jäsenet eivät ole passiivisia tutkimuskohteita vaan oman kokemuksensa asiantuntijoita.

Havainnointiaineistojen puhtaaksikirjoittamisen ja haastattelujen litteroimisen jälkeen aineisto analysoidaan laadullisin menetelmin, painottuen diskurssianalyysiin ja retoriseen analyysiin. Analyysin tavoitteena on tarkastella ja purkaa itsestäänselvyyksiksi muodostuneita (ajattelu)rutiineja ja uusiutuvia

**TAMPEREEN YLIOPISTO
TAMPEREEN ALUEEN IHMISTIETEIDEN
EETTINEN TOIMIKUNTA**

Lausunto 16/2014 liittyen lausuntopyyntöön 9/2014:
"Monikulttuurinen sosiaali- ja terveydenhuollon työyhteisö
kulttuurienvälisen oppimisen ympäristönä", tohtoriopiskelija, FM
Kaisa Niiranen, kasvatustieteiden yksikkö)

Päätös/lausunto:

Toimikunta antaa puoltavan lausunnon, ei eettisiä ongelmia.

Toimikunta pyytää kiinnittämään huomiota kuitenkin seuraaviin
kohtiin ja edellyttää, että tutkimussuunnitelmaa täydennetään
seuraavilla seikoilla:

-Rekisteriselosteessa tulisi aineiston säilytyskohtaan merkitä sama
teksti kuin se on kohdassa 7.2. (sellaisenaan) ja lisäksi tulisi
mainita se, kuinka tutkimusaineisto hävitetään.

-Sivulla 16 on maininta "saatteen tutkimukseen osallistuville",
joka tulisi korjata muotoon: "tiedote tutkimukseen osallistuville".

-Sivulla 7, kolmannen kappaleen toisella rivillä todetaan:
"Seuraavassa vaiheessa kerätään tarkentavaa aineistoa
haastattelemalla mahdollisimman laajasti työyhteisön edustajia
sekä perehtymällä työyhteisön toimintaan ja siihen vaikuttaviin
asiakirjoihin. Toimikunta pyytää tarkempaa tietoa näistä
asiakirjoista: ovatko kyseessä julkiset ja missä määrin salaiset
asiakirjat, missä määrin kyseessä ovat asianosaiset; tuleeko heiltä
pyytää lupa asiakirjoihin yms.

-Tutkijaa pyydetään kuvaamaan tarkemmin organisaatiota ja sen
kohdejoukkoa: mikä organisaatio, keitä tutkimukseen osallistuu
aktiivisesti, keitä havainnoidaan, missä määrin
tutkimussuunnitelmassa mainitut potilaat osallistuvat
tutkimukseen?

- Toimikunta toteaa myös, että toimikunnan lausunto ei koske jo kerättyä aineistoa ja dataa
- Toimikunta suosittelee, että tutkija pyytää organisaatiolta kirjallisen luvan tutkimukseen (suullinen huomattavasti epävarmempi ja luvan ehtoja voidaan muuttaa)

Edellä mainitut selvennykset pyydetään lähettämään toimikunnan sihteerille.

Tampereella 26.5. 2014

Puheenjohtaja

Merk.
Markku Ojanen

Sihtööri

Heikki Eilo